

CUCKOO LAND

TOM BURGIS

Vertaling Arthur Wevers

HarperCollins

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen. Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2024 by Mercredi Ltd
Oorspronkelijke titel: *Cuckooland: Where the Rich Own the Truth*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2024 HarperCollins Holland
Vertaling: Arthur Wevers
Omslagontwerp: Villa Grafica
Omslagbeeld: © Shutterstock
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Huizen
Druk: CPI Books GmbH, Germany, met gebruik van 100% groene stroom

ISBN 978 94 027 1518 7
ISBN 978 94 027 7173 2 (e-book)
NUR 320
Eerste druk augustus 2024

Originele uitgave verschenen bij William Collins, een imprint van HarperCollinsPublishers.

Tom Burgis asserts the moral right to be identified as the author of this work in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met * zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Elk ongeoorloofd gebruik van deze publicatie om generatieve kunstmatige-intelligentietechnologieën (AI-technologieën) te trainen is uitdrukkelijk verboden. De exclusieve rechten van de auteur en uitgever worden hierbij niet beperkt.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

Inhoud

Deel I: De droom leven	11
Een: Zwaarbevochten waarheden	13
Twee: Opstijgen	18
Drie: Een oven voor het verleden	23
Vier: De gastheer	55
Vijf: Bescherming	60
Zes: Het juiste pad	83
Zeven: Mr XY	86
Acht: Inzicht	114
Deel II: 'Wil je leven makkelijk maken'	145
Negen: Twee scènes in een park tijdens de lockdown	147
Tien: Cakeïsme	152
Elf: De bokser	174
Twaalf: De smaadfabriek	182
Dertien: Reputatieschade	195
Veertien: Een wereld van pijn	209

Vijftien: Niets dan de waarheid	222
Zestien: De structuren van dit land	240
Zeventien: Werkelijkheid	247
Eindnoten	252
Dankwoord	289
Register	291

Het machtigste wapen in de handen van de onderdrukker
is de geest van de onderdrukte

Steve Biko

Deel I

De droom leven

Een

Zwaarbevochten waarheden

‘Uit deze opname blijkt wel hoe kwaad ik ben, en daar ben ik blij om, want jij bent een oneerlijke journalist. Je bent echt helemaal niet eerlijk. En ik hoop dat je deze opname ook aan je uitgever laat horen voordat hij al die fucking leugens uitgeeft.’

Mohamed Amersi is woedend. Ik doe niet wat hij wil. Mohamed wil dat iedereen gewoon doet wat hij wil. Dat iedereen van hem aanneemt dat de dingen die volgens hem zijn gebeurd ook echt zijn gebeurd. Dat hij degene is die hij zegt dat hij is. Zodat hij zich weer aan zijn filantropie kan wijden.

We zitten aan een vergadertafel in het kantoor van Amersi’s advocaten in Londen. Alleen al van de naam van de firma – Carter-Ruck – worden journalisten misselijk. Nigel Tait, de schrikwekkendste partner, heeft een keer gezegd dat hij er een kick van krijgt om de persvrijheid te onderdrukken. Hij stuurt de ene na de andere brief (aan de verslaggever, maar ook aan zijn redacteurs en soms alleen aan zijn redacteurs, om duidelijk te

maken dat de verslaggever niet te vertrouwen is) en dreigt met processen die werkelijk ongehoorde kosten met zich zullen meebrengen. Dat is meestal al genoeg. Het boek, het artikel of de documentaire verdwijnt uit het zicht, voor zover dat boek, dat artikel of die documentaire überhaupt al ergens te zien was. Als deze vuilspuiters, roddelboeren en morsige broodschrijvers zijn cliënten op de proef stellen, zorgt Tait er wel voor dat ze maanden of jaren in de rechtszaal doorbrengen. Hij verzint een rechtszaak die hun reputatie en hun carrière zal verwoesten en hun slapeloze nachten bezorgt. Geen enkel probleem om die processen te bekostigen, want over het algemeen beschikken zijn cliënten over onuitputtelijke hoeveelheden geld.

Nigel Tait is de advocaat van Mohamed Amersi. Hij is ook ergens in het gebouw, denk ik. Maar Mohamed en ik zijn alleen in deze kamer, zoals afgesproken. Verder een schilderij met daarop iets wat eruitziet als een uitkomend ei, een bord luxe-chocoladekoekjes en een stuk of tien blauwe ordners. Die bevatten de bewijzen dat Mohamed Amersi altijd gelijk heeft, zo is me verteld.

Ik probeer er nu al tweeënhalf jaar achter te komen wie deze man werkelijk is. Vanaf het moment dat ik had gehoord dat een belangrijke donateur van de regeringspartij – de Conservatieven – Nigel Tait had ingehuurd om achter een voormalig parlementslid aan te gaan. Charlotte Leslie was zo onverstandig geweest om vragen te stellen over Amersi, over zijn verleden, over de herkomst van het geld waarmee hij zich toegang verschafte tot de machtigste mensen in het Verenigd Koninkrijk (ja, ook tot Boris). Volgens de website van zijn charitatieve instelling is Amersi ‘een ondernemer, filantroop

en vooraanstaand denker'. Leslie had wat gegoogeld en een memo geschreven om erop te wijzen dat er misschien wel meer over deze man te zeggen viel. Geen bommen, geen skeletten of rokende pistolen. Ze beschuldigde hem niet van de ernstige misdrijven die veelal ten grondslag liggen aan een groot fortuin, maar wees gewoon op enkele ogenschijnlijke discrepanties tussen zijn woorden en zijn daden en op een paar dingen die deden vermoeden dat hij zakelijke betrekkingen met de voormalige Sovjet-Unie had onderhouden – wat op zich niet heel ongebruikelijk was. Daardoor was ik me gaan afvragen waarom Amersi zo ongekend agressief had gereageerd.

Van Mayfair tot Kathmandu heb ik naar de echte Mohamed Amersi gezocht. En gaandeweg merkte ik dat zijn verhaal aansluit bij een groter verhaal. Zodra je het ziet, is het overal. De Chinese Communistische Partij die probeert te verhinderen dat toonaangevende wetenschappelijke tijdschriften artikelen over het ontstaan van het coronavirus publiceren. Een Britse premier die aftreedt omdat hij heeft gelogen en een zojuist vertrokken Amerikaanse president die tot een gevangenisstraf zou kunnen worden veroordeeld omdat hij heeft gelogen. Poetins soldaten die gevangen zijn genomen in Oekraïne en zeggen dat ze hun Russischsprekende broeders zijn komen redden van uitroeiing door de nazi's in Kyiv. Hannah Arendt zou hebben geweten wat er aan de hand is. Overal proberen de machtigen de allergrootste prijs in de wacht te slepen: de waarheid bezitten. De macht om te bepalen hoe de werkelijkheid in elkaar steekt en deze werkelijkheid op te leggen aan de wereld.

Een paar dagen geleden heb ik Amersi een lange lijst ge-

stuurd van de dingen die ik de afgelopen tweeënhalve jaar over hem te weten ben gekomen. Daarna ontving ik een brief van Nigel Tait en zijn hulpjes en werd ik uitgenodigd op zijn kantoor. Op deze ochtend, een benauwde vrijdag in juli 2023, ben ik door Chancery Lane gewandeld, langs de glazen torens van de advocatenkantoren die glinsteren als de hagelwitte tanden van een perfecte glimlach. Onderweg luisterde ik naar een interview met Andrew Malkinson. Hij is net vrijgekomen nadat hij zeventien jaar in de gevangenis heeft gezeten voor een verkrachting waaraan hij niet schuldig was. ‘De eerste jaren was ik compleet in shock, niet weken maar jaren, en probeerde ik te beseffen dat iedereen me nu als die verkrachter zag terwijl ik helemaal niemand had verkracht. Ik heb heel vaak aan zelfmoord gedacht.’ Hij was overduidelijk ten onrechte veroordeeld, maar de interviewer vroeg toch of hij niet net als veel andere gevangenen aan het begin van zijn lange gevangenisstraf gewoon maar had geroepen dat hij onschuldig was en dat na een tijdje had opgegeven. ‘Nee. Nee, nee, nee. De waarheid is iets fundamenteels. Ik heb altijd al belangstelling gehad voor de wetenschap en wiskunde en dat soort dingen. Dat zijn fundamentele, zwaarbevochten waarheden.’

Ik zal dadelijk zien hoe er nog meer onrecht aan het licht wordt gebracht, zo wordt me gezegd. Er klopt niks van de dingen die ik over Mohamed Amersi heb gehoord. Als ik, zegt hij, niet te fucking stom ben om het te begrijpen legt hij uit hoe het echt zit. Hij wil me helpen. Zodat ik, wanneer ik dit boek schrijf, niet vol zit met de leugens en vooroordelen en *hogshit*

en misinformatie die door eikels is verspreid.¹ Zodat ik de waarheid schrijf.

1 Het woord *hogshit* is een contaminatie die is ontstaan in een moment van woede, een samentrekking van Mohameds andere lievelingswoorden voor informatie die hem niet bevalt, *bullshit* en *hogwash*. Achter in dit boek staan uitgebreide noten met de bronnen van de belangrijkste feiten en voor de dingen die mensen zeggen en denken. Bronnen worden met name genoemd of zo volledig mogelijk beschreven zonder ze duidelijk identificeerbaar te maken. Dat laatste om ze te beschermen. Ik verwijs ook naar documenten waarin de informatie wordt bevestigd. Voor Amersi's uitroepen heb ik voetnoten gebruikt. Die zijn ten behoeve van de lezers die net zo fucking dom zijn als ik en behoefte hebben aan gemakkelijk toegankelijke hulp bij zijn technische jargon en moeilijke woorden.

Twee

Opstijgen

Wie wil Mohamed Amersi dan zijn? De man die wordt verwacht aan boord van de privéjet die volgens schema op zondag 20 januari 2013 van RAF Northolt moet vertrekken. Een privévliegtuig dat Mohamed Amersi naar zijn verdiende plaats tussen de groten van het land moet brengen.

Alles is geregeld. Daar heeft het personeel van Ben Elliot wel voor gezorgd.

Amersi is dol op Ben. Hij waardeert hem als mens vanwege zijn fatsoen en hartelijkheid. En als vriend. Ben begrijpt wat ik probeer te doen, denkt Amersi. Zonder Ben zou dit allemaal onmogelijk zijn, zegt Mohamed tegen zichzelf. ‘Het lukt gewoon niet als niemand de deuren voor je opent.’

Ben kan alles regelen voor de cliënten van Quintessentially. Toen Madonna’s slijmvlies om de verzachtende eigenschappen van de rode iep schreeuwde, verzond Elliots personeel theezakjes met het spul naar haar adres in Los Angeles. Andere mensen

wilden pinguïns, valse wimpers (en een plastisch chirurg voor het herstellen van de schade die de gastvrouw in Saint-Tropez had aangericht toen ze haar echte wimpers uittrok), lama's, backstagepassen voor Beyoncé, een door Lionel Messi gesigeneerde voetbal of albino pauwen.

Ben is lang en knap. Hij heeft zijn bekakte accent gecustomized tot een soort nep-Cockney en kan dingen voor je regelen die anderen niet voor elkaar krijgen. Als je de Sydney Harbour Bridge voor jezelf wilt hebben, krijg jij van Bens personeel de Sydney Harbour Bridge, zodat jij daar een huwelijksaanzoek kunt doen. Ze zorgen dat de haute-couturewinkels in Shanghai hun deuren gesloten houden, zodat je vrouw ongestoord kan shoppen op haar verjaardag. De cliënten van Quintessentially vieren feest naast de piramides en dineren op een ijsberg. Als ze thuis willen blijven en een Batcave willen, bouwt het personeel van Ben een Batcave.

Ben heeft alleen geen invloed op de weersomstandigheden. Daarvoor moet je Vladimir Poetin zijn, zodat je vliegtuigen de wolken kunt laten doorboren, en Ben is Poetin niet. Wanneer Ben zich de avond voor zijn vertrek voorbereidt, daalt de temperatuur onder het vriespunt. Na middernacht begint het te sneeuwen. De sneeuwvlokken blokkeren de landingsbaan van RAF Northolt.

Soms is het alsof de duivel ermee speelt. Als de duivel ermee speelt moet je soms gewoon met een commerciële luchtvaartmaatschappij vliegen. British Airways naar Glasgow. Ben zou eigenlijk meegaan, maar ziet er nu van af. Amersi's gastheer, de man van Bens tante, zal er zijn om hem welkom te heten.

Het toestel vliegt naar het noorden. Hij is van ver gekomen,

Mohamed uit Mombassa. De wortels van de Amersi's zijn in het hele voormalige Britse Rijk te vinden. Zijn voorvaderen waren eerst in Iran en daarna in India om handel te drijven. Veel van die handel kwam uit Afrika. Daarom vond Amersi's grootvader het vanuit commercieel oogpunt verstandig om zijn zoon naar Kenia te sturen. Naar Mombassa, de havenstad waar eeuwenlang kooplieden, slavenhandelaren, missionarissen en bezetters naartoe zijn gevoerd door de winden van de Indische Oceaan. Toen de kleine Mohamed in 1960 werd geboren was Kenia nog een Britse kolonie. Drie jaar later was het land onafhankelijk. Het koloniale juk was na een opstand van tientallen jaren eindelijk afgeworpen, maar de Britten waren niet ineens vertrokken. In de voormalige koloniën kon je nog naar olie boren, mijnen graven, wapens verkopen en markten aanboren. En voor een gepast bedrag was het veelbelovende nageslacht van welgestelde families uit de voormalige koloniën, zoals de Amersi's, heus wel welkom in het oude moederland voor een gedegen opleiding.

Vijfhonderd jaar voordat de puber Amersi in 1976 aankwam hadden gildeleden Merchant Taylors' School opgericht. Een generatie eerder was de school vanuit het centrum van Londen overgeheveld naar een ruimer gebouw in het hart van de Engelse beschaving, de Home Counties. Met zijn accent, zijn pigment en zijn islamitische naam leek de nieuwe pupil uit Mombassa niet echt op de bisschoppen, generaals en Bijbelvertalers die hem voor waren gegaan. Dit was het Engeland van het National Front waar Pakistanen in elkaar werden geslagen. Op 20 april 1968 – op de achtste verjaardag van de jonge Mohamed – had Enoch Powell een rivier van bloed voorspeld. Amersi had zich weleens afge-

vraagd hoe zijn leven eruit zou hebben gezien als hij wit was geweest en John Smith had geheten.

Want je kunt best helemaal naar de top klimmen. Maar als je eindelijk de top bereikt, zie je een muur, een muur die je eerder niet kon zien. En in die muur zit een eikenhouten deur die op slot is. Alleen bepaalde mensen mogen erdoorheen. Met geld kun je je geen toegang verschaffen.

Of toch wel? Dit zit in Bens zak: een sleutel van de laatste deur.

En waarom ook niet? De overwinning van het kapitalisme op het communisme heeft toch wel aangetoond dat rijkdom gebaseerd is op iemands merites? Dat geld naar waarde stroomt? En Mohamed Amersi heeft geld verdiend. Je zou zelfs kunnen zeggen – en niemand minder dan een autoriteit als Mohamed zelf zegt dat ook – dat hij de belangrijkste adviseur is op het gebied van fusies en overnames in de telecommunicatiebranche van de opkomende markten. De meester-dealmaker.

Wanneer ze in Glasgow arriveren staat er een chauffeur klaar voor Amersi en zijn partner. Niet Annar, het meisje uit Mombassa met wie hij in 1981 is getrouwd toen hij nog geen 21 was. Aan zijn zijde loopt nu Nadia Roditsjeva, een schoonheid die zeventien jaar jonger is dan hij. Mohamed, klein en altijd goed gekleed, een keurige grijzende haardos boven zijn havikachtige trekken, gaat naast haar zitten in de auto. Ze zijn niet meer zomaar een Keniaan en een Russin. Ze staan op het punt om iemand te worden.

Ze rijden langs pittoreske Schotse boerderijen, langs de plaats waar Johnnie Walker vandaan komt, langs een gehucht dat Moscow heet. Ze zijn er nu bijna.

Bens medewerkers hebben de routebeschrijving een paar dagen eerder gemaakt. Aankomst. Kennismaking met gastheer. Gastheer verzorgt persoonlijke rondleiding door het prachtige neopalladiaanse landhuis met chippendale-meubilair en gobelins die volgens een fictief fragment uit de geschiedenis van het huis cadeau zijn gegeven door de Zonnekoning, Lodewijk XIV. Thee. Rust. Om halfzeven verzamelen voor het diner.

De auto rijdt het terrein op. Dumfries House glinstert als een parel tussen de bomen. De tuin is een hors-d'oeuvre van keurige coniferen op een gemanicurd gazon. Het grind op de oprijlaan kraakt onder de wielen. Een tiental stevige traptreden die breed genoeg zijn voor een complete hofhouding leiden naar een okerkleurige gevel die is getooid met zilverkleurige schoorstenen. En binnen zit Charles klaar om zijn gasten te ontvangen.